

Drodzy Czytelnicy,

Ostatni numer 2023 roku jest jak zawsze bogaty w ciekawe teksty traktujące o ważnych i aktualnych zagadnieniach. Choć mogłoby się wydawać, że pandemia przeszła do historii to – jak wielu psychiatrów przewidywało – jej skutki dla zdrowia psychicznego wciąż są widoczne. Co więcej, w miesiącach jesienno-zimowych znowu narasta ilość zachorowań i niestety nie wszystkie z nich przebiegają jak „zwykły katarek”, ale pozostawiają po sobie poważne konsekwencje dla zdrowia i funkcjonowania. Dotychczasowe badania przeprowadzone wśród populacji dotkniętych pandemią jednoznacznie wskazują na jej istotny wpływ na kondycję psychiczną społeczeństwa. W okresie pandemii do głównych stresorów zaliczyć można było niepewność ekonomiczną oraz znaczne ograniczenie codziennego funkcjonowania społecznego. Niestabilność sytuacji oraz obawy co do jej wpływu na przyszłość, doprowadzały do narastającej niepewności, frustracji oraz lęku o jakość życia po pandemii [1]. Poczucie zagrożenia życia i lęk zakłócały funkcjonowanie psychiczne Polaków [2]. W sytuacjach stresowych naturalnym procesem jest poszukiwanie wsparcia innych ludzi, co zmniejsza indywidualne poczucia zagrożenia. Niestety pandemia COVID-19 pozbawiła ludzi bezpośredniego, wynikającego z osobistych kontaktów, wsparcia. Do tego doszło zalecenie separowania się od dalszej rodziny, przyjaciół i innych ważnych sieci społecznych, a nawet zaniechanie zaangażowania w działania społeczne [3]. Grupami szczególnie narażonymi na stres były wówczas dzieci i młodzież w wieku szkolnym oraz studenci. Znaczne ograniczenie kontaktów społecznych, zajęcia online i zamknięcie w domach odbijały się na nauce, funkcjonowaniu i stanie psychicznym. Alicja Kawalec i wsp. odnoszą się w swoim artykule do sposobów radzenia sobie ze stresem w okresie pandemii przez polskich studentów. Stres pandemiczny oraz sama infekcja SARS-Cov2 miały wpływ na występowanie i obraz psychopatologiczny zaburzeń [4]. W aktualnym numerze znajdziecie Państwo ciekawy opis przypadku ostrej psychozy potencjalnie związanej z infekcją. Inne opisy przypadków to śmiertelne zatrucie litem oraz leczenie aripiprazolem pacjenta z zespołem Aspergera.

Obecny zeszyt Psychiatrii Polskiej otwiera artykuł przeglądowy na temat aktualnego stanu wiedzy o właściwościach i zastosowaniu wortioksetyny. Ten jeden z najnowszych leków przeciwdepresyjnych znajduje różne zastosowania; na przykład opisano jego przydatność i bezpieczeństwo w depresji w przebiegu zaburzeń dwubiegunowych, w których stosowanie leków przeciwdepresyjnych budzi wiele kontrowersji [5]. Oprócz farmakoterapii w psychiatrii rozwijają się inne nefarmakologiczne, biologiczne metody leczenia, w tym przede wszystkim przeczaszkowa stymulacja magnetyczna. Znajduje ona zastosowanie nie tylko w depresji, ale i u pacjentów ze schizofrenią. Zastosowanie rTMS w schizofrenii jest obecnie przedmiotem wielu obiecujących badań, przede wszystkim w dwóch obszarach: utrzymujących się omamów oraz redukcji nasilenia objawów negatywnych [6]. Skuteczność rTMS w leczeniu objawów negatywnych schizofrenii została poddana ocenie w kilkunastu kontrolowanych stymulacją pozorowaną randomizowanych badaniach klinicznych, których wyniki w zdecydowanej większości były pozytywne. Obecnie klasa i poziom zaleceń dla tej metody w leczeniu objawów negatywnych zostały ocenione jako IIb/B, czyli jest to metoda, którą można rozważyć [7]. Należy oczywiście pamiętać o zasadach kwalifikacji i bezpieczeństwa pacjentów [8]. W bieżącym numerze znajdziecie Państwo obiecujące wyniki badań autorów chińskich nad zastosowaniem tej metody u chorych z objawami negatywnymi schizofrenii.

Skuteczne leczenie i opieka nad chorymi wymagają rozwiązań systemowych, czemu służy realizowana od kilku lat reforma psychiatrii. Jednym z jej filarów jest tworzenie Centrów Zdrowia Psychicznego. W 2022 roku opublikowano w Psychiatrii Polskiej artykuł na temat oceny procesu wdrażania pilotażu CZP [9], a teraz warto zapoznać się z oceną jak są realizowane psychiatryczne świadczenia zdrowotne w CZP, w porównaniu z okresem przed wprowadzeniem pilotażu.

Niestety, pomimo coraz lepszej opieki zdrowotnej i coraz bardziej nowoczesnego leczenia, część chorych nie uzyskuje poprawy i samodzielności funkcjonalnej, a w rezultacie zostaje pensjonariuszami DPS. Mariola Friedrich i wsp. zajmują się stylem żywienia przewlekle psychicznie chorych przebywających w całodobowych DPS. Poprzednio autorzy analizowali wpływ zmian żywienia na metabolizm węglowodanowy [10], parametry antropometryczne i skład ciała [11], a teraz – na wybrane wskaźniki zdrowia.

Kolejna ciekawa praca dotyczy predyktorów zachowań agresywnych u młodzieży. Autorzy zwracają uwagę na zuchwałość, rozhamowanie i bezdusność. Istnieje pewien wzorec określający ciągłość mechanizmu rozwoju zaburzenia – od predyktorów psychopatologii zauważalnych w średnim i późnym dzieciństwie, poprzez cechy psychopatyczne przejawiane w adolescencji, do osobowości psychopatycznej w dorosłości. Ostatecznie, za najbardziej znaczące uznane zostały cechy bezdusności–bezuczuciowości [12].

Omówione pokrótce teksty nie wyczerpują zawartości numeru czasopisma – znajdziecie Państwo również informacje na temat pregoreksji, zaburzeń lękowych w okresie poporodowym, utrzymywania abstynencji u osób uzależnionych od alkoholu. Nie zabrakło również polskich adaptacji i walidacji narzędzi badawczych.

Życzymy ciekawej i inspirującej lektury

Dominika Dudek, Jerzy A. Sobański, Katarzyna Klasa

Piśmiennictwo

1. Babicki M, Mastalerz-Migas A. *Występowanie zaburzeń lękowych wśród Polaków w dobie pandemii COVID-19*. Psychiatria Polska. 2021;55(3):497-509. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/126230>
2. Mirucka B, Bielecka U, Mirucka MA. *W jaki sposób poczucie zagrożenia życia i lęk jako stan zakłócają psychiczne funkcjonowanie dorosłych Polaków podczas pandemii koronawirusa?*. Psychiatria Polska. 2022;56(5):957-67. <https://doi.org/10.12740/PP/141251>
3. Sokół-Szawłowska M, Mierzejewski P, Heitzman J. *Subiektywne pogorszenie stanu psychicznego pracowników sektora opieki medycznej w czasie pierwszej fali pandemii COVID-19 w Polsce*. Psychiatria Polska. 2022;56(6):1269-87. <https://doi.org/10.12740/PP/144111>
4. Cyran A, Łuc M, Szcześniak D, Rymaszewska J. *Nowy obraz objawów psychopatologicznych w dobie pandemii COVID-19 na podstawie pierwszego epizodu depresji psychotycznej*. Psychiatria Polska. 2022;56(5):945-55. <https://doi.org/10.12740/PP/141830>
5. Siwek M, Chrobak AA, Sołtys Z, Dudek D, Krupa AJ, Rybakowski JK. *Dołączenie wortioksetyny w terapii depresji w chorobie afektywnej dwubiegunowej – 24-tygodniowe, otwarte badanie naturalistyczne*. Psychiatria Polska. 2022;56(3):509-22. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/132962>
6. Wieczorek T, Kobyłko A, Stramecki F, Fila-Witecka K, Beszłej J, Jakubczyk M et al. *Przeznaczona stymulacja magnetyczna (TMS) w terapii zaburzeń psychicznych – aktualny przegląd badań*. Psychiatria Polska. 2021;55(3):565-83. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/115556>
7. Samochowiec J, Szulc A, Bieńkowski P, Dudek D, Gałęcki P, Heitzman J et al. *Stanowisko grupy roboczej PTP na temat stosowania metod niefarmakologicznych w leczeniu objawów negatywnych schizofrenii*. Psychiatria Polska. 2021;55(4):719-42. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/135527>
8. Antczak JM, Dębowska W, Poleszczyk A, Kaźmierski J, Rymaszewska J, Waszkiewicz N et al. *Zasady kwalifikacji pacjentów i zasady bezpieczeństwa stosowania terapii przeznaczoną stymulacją magnetyczną serią bodźców – stanowisko Sekcji Biologicznej Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego*. Psychiatria Polska. 2022;56(6):1165-84. <https://doi.org/10.12740/PP/144110>
9. Biechowska D, Cechnicki A, Godyń J, Balicki M, Wciórka J, Ciuńczyk I et al. *Centra Zdrowia Psychicznego. Wstępna ocena procesu wdrażania modelu pilotażowego*. Psychiatria Polska. 2022;56(2):205-16. <https://doi.org/10.12740/PP/145259>
10. Friedrich ME, Fugiel J, Bruszkowska M. *Ocena wpływu zmian sposobu żywienia na wybrane parametry u osób przewlekle psychicznie chorych przebywających w całodobowym Domu Pomocy Społecznej. Cz. 1: wpływ zmian w sposobie żywienia na metabolizm węglowodanowo-lipidowy*. Psychiatria Polska. 2020;54(5):915-33. <https://doi.org/10.12740/PP/123349>
11. Friedrich M, Fugiel J, Goluch Z, Dziaduch I. *Ocena wpływu zmian sposobu żywienia na wybrane parametry u osób przewlekle psychicznie chorych, przebywających w całodobowym DPS. Cz. 2: Wpływ zmian w sposobie żywienia na parametry antropometryczne i skład ciała*. Psychiatria Polska. 2022;56(6):1365-80. <https://doi.org/10.12740/PP/136538>
12. Nowakowski K, Wróbel K. *Cechy psychopatyczne, prężność psychiczna i radzenie sobie ze stresem u młodzieży niedostosowanej społecznie*. Psychiatria Polska. 2021;55(5):1157-67. <https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/118139>